

België - Belgique
P.B.
3800 Sint-Truiden
Cicindria
BC 9423

Het Kroniekje

Driemaandelijks tijdschrift van Natuurpunt Aulenteer

natuurpunt
Aulenteer

2014 nr 1

P409288

Afgiftekantoor 3800 Sint-Truiden Cicindria
Jaargang 36 - 1e trimester 2014 - Uitgave nr. 41
V.U.: Koenraad Van Meerbeek, Lepelstraat 34, 3800 Sint-Truiden

Kalender Kalender Kalender

APRIL

Zondag 6 april: Bolwerk en de wallen van Zoutleeuw

Samenkomst: 14 parking aan de kerk van Zoutleeuw

Gids: Jan Nachtergaele

Info: Nicole Smeyers (0497/43.40.87)

Organisatie: NP Aulenteer ism NP Zoutleeuw en Toerisme Sint-Truiden

MEI

Donderdag 1 mei: Mergeldag Overbroek

Wandelingen, tentoonstelling en doe-activiteiten

Van 10u tot 17u aan het Natuur.huis, Kleinveldstraat 54, Gelinden

Info: Diederik De Leersnyder (011/69.16.22)

Organisatie: NP Aulenteer ism Toerisme Sint-Truiden, LIKONA werkgroep Geologie, Geolithos en Limburgse natuurgidsen

zondag 4 mei: Meandering de Herk

Opening en bezichtigen van de nieuwe meandering en de vernieuwde amfibieënvijver op de Herk in Helshoven.

Samenkomst: Vanaf 14 uur aan de Helshovenkapel.

Zondag 4 mei: Bloesemnatuurwandeling in Kerkom

Samenkomst: 14u aan het Wit Kasteel te Kerkom

Gids: Reinhilde Cuppens en Leo Thomassen (011/68.88.11)

Organisatie: NP Aulenteer ism Toerisme Sint-Truiden

Zaterdag 24 mei: Cursus inheemse orchideeën

Cursus deel 1: les over de orchideeën

Samenkomst: 20u in het Natuur.huis, Kleinveldstraat 54, Gelinden

Lesgevers: Johan en Koenraad Van Meerbeek (011/67.45.60)

Inkom: €2.5 voor niet-leden en €1.5 voor leden

Organisatie: NP Aulenteer ism Toerisme Sint-Truiden

JUNI

Zondag 1 juni: Natuur- en geschiedeniswandeling op de Warande te Rummen

Samenkomst: om 14u op de Warandeweg (halfweg) te Rummen

Carpoolen: Af te spreken met Sint-Truense natuurgidsen

Gids: Anne Nijns (011/69.16.22)

Organisatie: NP Aulenteer ism Toerisme Sint-Truiden

Zondag 8 juni: Cursus inheemse orchideeën

Cursus deel 2: Uitstap naar Thier de Lanaye

Samenkomst: Carpoolen om 13u30 op het Europaplein te Sint-Truiden
of om 14u30 in Lanaye

Gids: Johan Van Meerbeek (011/67.45.60)

Organisatie: NP Aulenteer ism Toerisme Sint-Truiden

Verantwoordelijke uitgever, redactie & vormgeving:

Koenraad Van Meerbeek – Lepelstraat 34, 3800 Sint-Truiden

E-mail: info@natuurpuntaulenteer.be

Artikels: enkel de auteur is verantwoordelijk voor inhoud en stijl.

Tel. voorzitter Diederik De Leersnyder: 011 69 16 22

Aulenteer Kroniekje

Tijdschrift voor leden van Natuurpunt Aulenteer

Gedrukt op 100% gerecycleerd papier

Inhoudstafel

Paddenoverzet	2
Website.....	2
Voorblad	2
Digitaal	2
Giften	2
Agenda Haspengouwse Plantenwerkgroep	3
Natuurpunt roept op tot ronde tafel over little cherry	4
Haspengouwse Plantenwerkgroep: Verslag van het eerste werkjaar HPW 2013	5
Cursus hoogstambomen snoeien	7
Hervorming erosiebestrijding schiet te kort.....	8
Honingbijen	9
Hermeandering de Herk	10
Vogelweetjes van Richard.....	13
Zieke hommels	16
Lente in Overbroek	18
Palmoliekoorts – Stoppen met persen?.....	20
De Tour van Gelinden	22
Versteend hout van Stayen.....	23
Het leven van onze Gierzwaluwen, boeiend maar helaas onbekend!...	27
Natuurweetjes	29
Sentier des Pauvres?	33

NP Aulenteer

Al onze activiteiten handelen over natuur, cultuur en milieu. Elke eerste zondag van de maand is er een geleide natuur- en cultuurwandeling, georganiseerd door Toerisme Sint-Truiden en de Aulenteernatuurgidsen. Een wandeling duurt maximaal 2 uur, tenzij anders is vermeld. Graag aangepaste kledij. Honden thuislaten a.u.b.

Voor slechts €7,50 per jaar wordt u uitgenodigd op de activiteiten van Aulenteer en ontvangt u ons driemaandelijks tijdschrift het 'Aulenteer KRONIEKJE' met activiteitenkalender. Adres: Aulenteer Natuur.huis, Kleinveldstraat 54, 3800 Gelinden (Sint-Truiden) - rekeningnummer: BE74001076574607 en BIC: GEBABEBB XXXX - Tel. 011 69 16 22.

U kunt ook voor een volwaardig Natuurpuntabonnement kiezen, dan schrijft u €24,- over op rekeningnummer 230-0044233-21 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met vermelding Aulenteer.

Paddenoverzet

Het was een ongewone paddentrek dit jaar. De trek was uitgespreid over meerdere weken. Toch hebben we dit jaar meer padden en kikkers overgezet dan vorig jaar. In totaal hebben we 550 padden, 60 kikkers en 10 salamanders overgezet. Bedankt aan alle vrijwilligers!

Website

Bezoek de website van Natuurpunt Aulenteer op dit adres:

www.natuurpuntaulenteer.be

Voorblad

Op het voorblad prijkt een foto van de Purperorchis, een zeldzame inheemse orchidee. De foto is getrokken door Koenraad Van Meerbeek. Wil jij volgende keer jouw foto op het voorblad zien prijken? Stuur je foto dan door naar info@natuurpuntaulenteer.be met de vermelding "Foto voorblad" en waar je de foto getrokken hebt. Graag een foto die in het seizoen past. Zorg er zeker voor dat de foto voldoende groot is (min 2 Mb)!

Digitaal

Wil je het Kroniekje digitaal ontvangen? Stuur dan een mailtje met je naam, adres en de vermelding dat je het Kroniekje digitaal wilt ontvangen naar info@natuurpuntaulenteer.be.

Giften

Met giften doen we méér: Uw steun voor de natuur is enorm belangrijk: Steek een handje toe tijdens de natuurwerken.

Of steun onze activiteiten en onze natuurreservaten via een gift van €40. Je schrijft dit bedrag over op onze reservatenrekening: BE56293021207588 en BIC GEBA BEBB met vermelding Overbroek Gelinden NP nr 8807 of Op d'Hei Runkelen NP 8876.

Agenda Haspengouwse Plantenwerkgroep

Za 03 mei	Bautershoven	14.00u Kerk Zepperen (Sint-Genovevaplein 8)
Za 10 mei	Kasteel Bovelingen	14.00u Kerk Mechelen-Bovelingen (Darisstraat 2)
Ma 19 mei	Broekbeemd Wellen	18.30u, Kerk Wellen (Dorpsplein 1)
Za 24 mei	Borlo	14.00u, Kerk Borlo (Dorpsplein 1)
Za 07 juni	Boswinning Ulbeek	14.00u Kerk Ulbeek (Ulbeekstraat 32)
Za 14 juni	Schelfheide Nieuwerkerken	14.00u Kerk Nieuwerkerken (Kerkstraat 111)
Za 28 juni	Velm	14.00uKerk Velm (Sint-Martinusstraat 15)
Za 05 juli	Niel-bij-Sint-Truiden	14.00u Kerk Niel (Naamse straat 18 Gingelom)
Za 12 juli	Vliegveld Brustem	14.00u Kerk Brustem (Burggracht 1)
Za 02 aug	Mettermolen	14.00u Kerk Molveren (Sint-Godfriedstraat 15)
Za 09aug	Gutschoven	14.00uKerk Gutschoven (Wijngaardstraat 1)
Za 23aug	Egoven	14.00uAulenteerhuis (Kleinveldstraat 54 Gelinden)
Za 06 sep	Eigen Zepperen	14.00u Kerk Zepperen (Sint-Genovevaplein 8)
Za 02 aug	Mettermolen	14.00u Kerk Molveren (Sint-Godfriedstraat 15)
Za 09aug	Gutschoven	14.00uKerk Gutschoven (Wijngaardstraat 1)
Za 23aug	Egoven	14.00uAulenteerhuis (Kleinveldstraat 54 Gelinden)
Za 06 sep	Eigen Zepperen	14.00u Kerk Zepperen (Sint-Genovevaplein 8)

Contact: Bieke Geukens, bieke_geukens@hotmail.com

Natuurpunt roept op tot ronde tafel over het Little Cherry Virus

De bloesemtijd, en zeker de hoogstamkersen vormen een belangrijke toeristische troef voor Haspengouw. Wie denkt dat de toeristen massaal zullen blijven komen voor wat sprietelige bloeiende laagstamstruikjes, die denkt verkeerd.

Hoogstamboomgaarden, inclusief de majestueuze hoogstam kersenboomgaarden vormen ook een belangrijk landschapselement waarvan heel wat Haspengouwse natuur afhankelijk is.

Anderzijds is het probleem voor de kersentelers die het little cherryvirus vaststellen in hun plantage reëel.

Natuurpunt roept daarom iedere sector op om samen rond tafel te gaan zitten en te kijken wat iedere sector kan doen, met doelgerichte maatregelen op maat. Vanzelfsprekend is een aangetaste hoogstamkerselaar naast een laagstam plantage een probleem, maar een rondrijdende snoeiploeg die net een aangetaste boom heeft bijgeknipt is eveneens een probleem, net zoals een aangetaste Japanse kerselaar op het nabijgelegen kerkhof. Ook het dichte plantverband in rijen met maar één kersenras in de laagstam plantages draagt bij tot een snelle verspreiding binnen de plantages.

Een heksenjacht op hoogstam kerselaars en oude rassen (die er van nature kleiner en bleker uitzien dan de moderne donkere rassen) is geen optie.

Wat we nodig hebben is in de eerste plaats meer kennis over de ziekte, toegespitst op de herkenning, de verspreiding, en de beheersing, en dat bij iedereen actief in de regio. (fruittelers, tuinaanleggers, loonwerkers, groenwerkers, gemeentelijke groendiensten, overheden, particulieren, ...)

Een overzicht van wat er nu al gebeurt, en daarnaast een bewustmaking, gevolgd door afspraken waarbij iedereen verantwoordelijk gemaakt wordt en zich engageert om zich loyaal in te zetten om het probleem onder controle te krijgen, is een volgende stap.

Natuurpunt roept daarom de Provincie Limburg op om hierrond snel een initiatief te nemen en alle betrokken bij elkaar te brengen.

Haspengouwse Plantenwerkgroep: Verslag van het eerste werkjaar HPW 2013

Bij het opstellen van een Limburgse plantenatlas bleek dat er heel weinig gegevens beschikbaar waren voor Haspengouw, een nochtans plantenrijke streek. Begin 2013 werd daarom een nieuwe plantenwerkgroep opgericht, HPW (Haspengouwse Plantenwerkgroep) genaamd, die zich focust op het in kaart brengen van de flora van dit gebied.

Onze werkgroep heeft zich in haar beginjaar vooral gericht op zwarte gaten, dit wil zeggen, nog niet of weinig geïnventariseerde kilometerhokken. In totaal werden 354 verschillende soorten gestreept. Zonder spectaculaire vondsten, hebben we toch enkele minder voorkomende soorten waargenomen. In het volgende overzichtje werden de soorten opgenomen met een kilometerhokfrequentieklasse (KFK) lager dan 5. Dit betekent dat ze in Vlaanderen tussen 1972 en 2004 maximaal in 297 km-hokken werden gezien. Ter vergelijking een soort met een KFK van 10 komt in meer dan 3348 hokken voor.

Zo vonden we Geschubde Mannetjesvaren in Printhagen (Kortesseem) (KFK 2, dus slechts gevonden in maximaal 63 km-hokken), Aardaker in Heers, Borstelkrans in Halmaal (Sint-Truiden), Boslathyrus en Trosdraak in Velm, Gevlekte scheerling in Hundelingen (Jeuk), Grote veldbies in het Speelhof (Sint-Truiden), Grote ratelaar in de Grote Beemd (Wellen) en Karwijselie en Zwartblauwe rapunzel in het Mierhoopbos (Nieuwerkerken).

Hiernaast spotten we ook enkele niet zo vaak voorkomende neofyten (vrij recent geïntroduceerde planten). Gevlekt longkruid, Handjesgras, Vederesdoorn, Grote engelwortel, Schijnaardbei, Vaste lupine en Tuinjudaspenning. Verder streepten we ook Beemdkroon, Aarvederkruid, Bleke basterdwederik, Bosvergeet-mij-nietje, Daslook, Eenbes, Gele plomp, Goudgele honingklaver, Kleine lisdodde, Knolsteenbreek, Liggend walstro, Maretak, Moerasbeemdgras, Reuzenpaardenstaart, Ruwe iep, Taxus, Wilde chicorei, Wilde marjolein en Zwenkdravik.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	KFK	Vindplaats	
Geschubde mannetjesvaren	<i>Dryopteris affinis</i>	2	Printhagen	
Vederesdoorn	<i>Acer negundo</i>	3	Speelhof	neofyt
Trosdravik	<i>Bromus racemosus</i>	3	Velm	
Borstelkrans	<i>Clinopodium vulgare</i>	3	Halmaal	
Handjesgras	<i>Cynodon dactylon</i>	3	Zepperen	neofyt
Zwartblauwe rapunzel	<i>Phyteuma nigrum</i>	3	Mierhoopbos	
Gevlekt longkruid	<i>Pulmonaria officinalis</i>	3	Heks	neofyt
Karwijselie	<i>Selinum carvifolia</i>	3	Mierhoopbos	
Grote engelwortel	<i>Angelica archangelica</i>	4	Grote Beemd	neofyt
Gevlekte scheerling	<i>Conium maculatum</i>	4	Hundelingen	
Schijnaardbei	<i>Duchesnea indica</i>	4	Speelhof	neofyt
Boslathyrus	<i>Lathyrus sylvestris</i>	4	Velm	
Aardaker	<i>Lathyrus tuberosus</i>	4	Heers	
Tuinjudaspenning	<i>Lunaria annua</i>	4	Speelhof	neofyt
Vaste lupine	<i>Lupinus polyphyllus</i>	4	Speelhof	neofyt
Grote veldbies	<i>Luzula sylvatica</i>	4	Speelhof	
Grote ratelaar	<i>Rhinanthus angustifolius</i>	4	Grote Beemd	

Referentie:

Van Landuyt W., Hoste I., Vanhecke L., Van den Brecht P., Vercruyssen E. & De Beer D. (2006) – Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest. Brussel/Meise, Instituut voor natuur- en bosonderzoek, Nationale Plantentuin van België & Flo.Wer.

Cursus hoogstambomen snoeien

Het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren organiseerde onlangs (op 13 en 15 februari) een korte cursus snoeien.

In een mini-lokaaltje van het CC te Sint-Truiden –ik wist niet dat ze zo klein bestonden– vertelde en toonde Paul van de Nationale Boomgaardenstichting aan een 30-koppig publiek waarom en hoe we een groeiende (hoogstam)boom best aanpakken. Het verschil tussen groei en bloei van appel – peer enerzijds en het steenfruit anderzijds werd ons snel duidelijk. En ook dat we snoeien om élk jaar van het fruit te kunnen genieten dat dan ook nog onze verwende smaakpapillen streelt. Vergeten we daarbij niet dat het wegsnijden van takken eveneens gebeurt om de boom een mooie (lees evenwichtige) vorm te geven. We zagen bij de presentatie dan ook enkele voorbeelden van bomen die zelfs met renovatiesnoei niet meer om te turnen waren naar goede opbrengstboom.

De praktische les op zaterdag met Kamiel, in de boomgaard van het Speelhof, gaf ons de kans om onze theoretische kennis te toetsen aan het vormsnoeien van een jonge peren- en een appelboom. Ook planttechniek, bemesting en andere wetenswaardigheden werden ons door Kamiel

deskundig uit de doeken gedaan. En zoals altijd leerden we ook van onze medecursisten, want niet iedereen was leek in deze materie. Belangrijk zijn ook goed materieel waaronder een driepotige ladder voor de snoei van de jongere bomen. Het obligate bezoekje van schepen, burgemeester en pers mocht niet ontbreken op deze winderige maar zonnige zaterdagvoormiddag, waarbij we geregeld werden opgeschrikt door het geschreeuw van een koppel halsbandparkieten die blijkbaar de lente voelden kriebelen!

Voor meer informatie kan je altijd terecht bij de NBS, tel. 012 39 11 88, www.boomgaardenstichting.be, info@boomgaardenstichting.be

Annemie Verheyden (Foto: NBS)

Hervorming erosiebestrijding schiet te kort

28 februari 2014 - Vanmiddag heeft de Vlaamse Regering een beperkte verstrenging van het erosiebeleid goedgekeurd. "Een druppel op een hete plaat", vindt Natuurpunt. Voor 118.360 hectare erosiegevoelig landbouwgebied wordt geen enkele maatregel genomen. De kost van erosie voor de belastingsbetaler is hoog: landbouwers zien hun gewasopbrengsten dalen, de kans op overstromingen neemt dramatisch toe en het oppervlaktewater geraakt vervuild. Het uitbaggeren van de Vlaamse waterlopen alleen al kost tot 486 miljoen euro per jaar. Natuurpunt ijvert voor verplichte erosiebestrijding op alle gevoelige landbouwpercelen.

Ruim onvoldoende. Zo omschrijft Natuurpunt de maatregelen die de Vlaamse Regering goedgekeurd heeft om de strijd tegen erosie op te voeren. De bijkomende verplichte maatregelen zijn weliswaar een stap in de goede richting, maar ze volstaan absoluut niet om het probleem het hoofd te bieden. Door enkel te focussen op de meest

erosiegevoelige gebieden zorgen ze voor een totale erosiereductie van 20%. De overige 80% van het erosieprobleem wil de Vlaamse Regering aanpakken via dure, vrijwillige maatregelen. Tien jaar erosiebeleid wees nochtans uit dat die vrijwillige aanpak te weinig resultaten oplevert: in 2012 was nog maar 12,4% van de grootste erosieknelpunten aangepakt.

Erosie is de belangrijkste vorm van bodemaantasting in Vlaanderen. In totaal is 147.950 hectare landbouwgebied gevoelig voor erosie. Elk jaar stroomt 2 miljoen ton vruchtbare landbouwgrond van de akkers. Gevolg daarvan is dat landbouwers hun gewasopbrengsten gevoelig zien dalen. Bovendien verstopt de weggespoelde grondlaag riolen en beekjes, waardoor de kans op lokale overstromingen toeneemt. Het leidt ook tot een onmiddellijke vervuiling van het oppervlaktewater met stikstof, fosfaat, pesticiden en zware metalen. Experimentele metingen

in de Dijlevallei stroomopwaarts van Leuven hebben aangetoond dat 50 procent van de totale fosforinstroom in de rivier te wijten is aan erosie.

De enige remedie die dan overblijft is baggeren. De kosten voor dat uitbaggeren lopen jaarlijks op tot 486 miljoen euro. Die factuur wordt vandaag doorgerekend aan de belastingbetalers en aan de bedrijven. Het principe dat de vervuiler betaalt, lijkt hier niet te gelden. De maatschappij betaalt een kost die de vervuiler relatief eenvoudig kan vermijden. Een scenariorapport dat besteld werd door de Vlaamse overheid wijst uit dat de niet-kerende bodembewerking: door ploegloos of met aangepaste machines te boeren of door de akkerbouwpercelen meteen in te zaaien de totale erosiedruk kan reduceren met 78%. Om de erosieproblematiek aan te pakken en om de toekomst van zowel landbouw als natuur te garanderen moeten op alle erosiegevoelige percelen maatregelen genomen worden.

Bron: Natuurpunt.be

Foto: www.Limburg.be

Honingbijen

De honingbijen zijn al een heel tijdje actief. Bij temperaturen vanaf 10°C komen ze wel buiten om water te halen maar op dagen zoals gisteren en vandaag was er volop vlucht en dracht (gele stuifmeelklompjes waarschijnlijk van vroegbloeiende wilgen). Of ze klaar zijn voor het fruit is twijfelachtig gezien alles voorlopig 3 weken tot een maand voorloopt op de 'normale' kalender. Bestaat die nog trouwens? Drie weken is een volledige broedronde, dus of er al genoeg bijen zullen zijn tegen dan is afwachten. De wintersterfte speelt hierin ook nog eens een rol en ik hoor van verschillende plaatsen alarmerende berichten. Afwachten dus.

Solitairtjes heb ik nog niet gespot al zou de gehoornde metselbij in de Vlaamse Ardennen al gezien zijn. Ik had trouwens de indruk dat het er vorig jaar heel wat minder waren die aan nestbouw bezig waren. Slecht voorjaar??

Normaal zijn bijna al mijn appartementen verhuurd maar nu vele lege plekken... Hopen op beterschap deze lente.

Imkersgroeten

Roeland

Hermeandering de Herk

De vallei van de Herk is beeldbepalend voor het Haspengouwse landschap. Het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren werkt momenteel samen met verschillende partners om de typische kenmerken en functies van deze Haspengouwse vallei te behouden en te herstellen: waterberging, natuur, landschap, duurzame landbouw en zachte recreatie. Bovendien worden actuele vallei gebonden problemen, zoals erosie en overstroming, brongericht en geïntegreerd aangepakt. Zo hebben we er voor gezorgd dat de Herk in Helshoven weer door zijn natuurlijke meanders mag stromen.

In de loop van de vorige eeuw werden op verschillende plaatsen in Haspengouw beken rechtgetrokken. De Herk werd ter hoogte van de Romeinse Kassei in Helshoven over een lengte van 100 meter rechtgetrokken. Daarbij werden twee natuurlijke meanders gedempt. De bedoeling hiervan was het water sneller af te voeren om drogere valleien te creëren. De beken kwamen op deze manier echter dieper te liggen waardoor planten en dieren zich er niet meer thuis voelden.

NA

Een ander gevolg van deze rechttrekkingen was dat de wateroverlast zich op piekmomenten verplaatste naar gebieden die stroomafwaarts lagen. Vaak waren dit de lager gelegen woonkernen, wat meermaals voor een hoop waterrellende zorgde. Om dit te voorkomen worden er nu wachtbekkens aangelegd. Ook het opnieuw laten meanderen van een beek leidt tot een vertraagde afvoer en minder wateroverlast in de lager gelegen gebieden.

Met deze actie werden twee historische meanders van de Herk terug open gemaakt zodat het water opnieuw zijn oorspronkelijke loop kan volgen. Daarnaast werd de oever afgeschuind en brachten we microprofileringen in de beek aan. Door de combinatie van deze meandering, een microprofilering en zwak hellende oevers geven we weer ruimte en kansen aan water, maar ook aan oeverplanten en amfibieën. De traag stromende stukken van de rivier dienen eveneens als drinkplaatsen voor ondermeer zwaluwen.

Op het weiland naast de beek wordt een nieuwe poel aangelegd. Met de uitgehaalde grond wordt de eendenvijver van de plaatselijke wildbeheereenheid gedeeltelijk opgevuld zodanig dat deze vijver zacht hellende oevers krijgt. Op deze manier krijgen de waterplanten weer kansen en zal deze vijver aantrekkelijk worden voor amfibieën en libellen.

Kortom, door de samenwerking van zowel de Vlaamse Overheid, de provincie Limburg, de stad Sint-Truiden, Natuurpunt en de lokale Wildbeheereenheid werd hier weer een stukje van de Herk natuurvriendelijk en duurzaam ingericht. Iets waar iedereen beter van wordt.

De kostprijs van de werken bedraagt 19.000€ waarvan 90% wordt gefinancierd door de provincie Limburg in het kader van de subsidiëring van biodiversiteitsprojecten. De restfinanciering komt van de stad Sint-Truiden en Natuurpunt.

Bron: RLHV

Vogelweetjes van Richard

1. Vogelbescherming Vlaanderen vzw strijdt voor het bekomen van een strikte uitvoering van de wetten en reglementen die de vogels beschermen. Via verzoekschriften bij de Raad van State heeft de vereniging al meerdere overwinningen behaald in het voordeel van de vogels en hun leefgebieden. Door koppig te blijven aandringen bij politici, justitie en publieke opinie hebben zij verkregen dat de vogelvangst in Vlaanderen is afgeschaft en dat de ongelimiteerde jacht op in-het-wild-levende dieren aan banden is gelegd. De vereniging geeft een prachtig driemaandelijks tijdschrift uit, met als titel "Mens en Vogel". De vereniging telt ondertussen een 10.500 leden. Dit jaar werd de Kerkuil door de leden verkozen als "vogel van het jaar 2014". Persoonlijk vind ik dit een goede keuze, want door de twee strenge winters van de voorbije jaren, is de muizenpopulatie en dus ook de kerkuilengemeenschap drastisch afgenomen! Een beetje aandacht en hulp is dus meer dan welkom in 2014. Meer info: www.vogelbescherming.be. Elektronische post: info@vogelbescherming.be.
2. Sinds begin januari 2014 is de parasiet "Trichomonas gallinae" oorzaak van massale sterfte bij de houtduiven. Vooral jonge houtduiven zijn gevoelig en ontwikkelen gele, knopvormige afzettingen in keel-en snavelholte, vaak met dodelijke afloop. Ornithologen denken dat het warme januariweer van 2014 een ideale conditie heeft geschapen voor deze massale besmetting. Het zijn vooral de jonge houtduiven die via de duivenmelk uit de krop van de duivin, besmet geraken. Zieke duiven dienen het best naar één van de nabij gelegen dierenopvangcentra gebracht te worden. Voor onze Zuid-Limburgse Fruitstreek is dit Opglabbeek (089/854906) of Heusden-Zolder (011/437089). Het geregeld kuisen van alle drinkbakjes in onze tuinen en het dagelijks vernieuwen van het drinkwater helpt de ziekte te bestrijden.
3. Eindelijk heeft een commissie van de Verenigde Naties, een actie- en reddingsplan goedgekeurd, ter veroordeling van de vele grootscheepse, commerciële vogelvangsten van trekvogels in Egypte en Libië. Dit is voorwaar een goede stap vooruit, maar

blijvend controleren of alle nieuwe afspraken nageleefd worden, dat is natuurlijk andere koek!

4. In de eerste trimester van 2014 waren er weer enkele merkwaardige vogelwaarnemingen in Haspengouw te noteren, zoals: 2 Kleine bonte spechten in Kolmont en Zammelen, 1 Bruine Kiekendief in Vechmaal, 1 Havik in Gorsem en 1 Velduil in Rutten. Opvallend waren ook de grote aantallen vogels van één soort die tezamen foerageerden op onze Haspengouwse akkers zoals: 350 Kramsvogels in Borlo, respectievelijk 56, 40, en 100 Roeken in de Mombeekvallei (Alken), in Velm en in Kortijs; 57 Holenduiven in Rutten. Op 1 februari telden de vogelwaarnemers totaal 447 Grauwe Gorzen op 5 locaties in Droog-Haspengouw, 11 Blauwe Kiekendieven (wat zeker een record is voor onze streek) en zeer grote groepen rondtrekkende Geelgorzen en Kneu's. Waarschijnlijk zorgt de zachte winter van 2014, alsmede de uitbreiding van akkerbeheersovereenkomsten, voor een ruim voedseloverschot voor onze vogels.
5. Binnen Natuurpunt is er onlangs (Dec 2013) een nieuwe afdeling opgericht met als benaming "Falcon". Vooral leden met een passie voor Film en Fotografie kunnen er terecht. Er zullen geregeld speciale uitstappen, cursussen en vervolmakingscursussen georganiseerd worden.
6. Sovon, Vogelonderzoek Nederland, laat via de uitgifte van een oranjelijst, een voorspellingsalarm horen voor een 70-tal vogelsoorten in Nederland . Soorten als de Blauwe Kiekendief(vooral in Texel voorkomend), de Scholekster, Spotvogel, Bruine Kiekendief, Eidereend, Tureluur, enz. gaan binnen een 10-tal jaren van een waarschuwende Oranje Vogellijst in de Rode lijst terechtkomen. Dat hierin ook De Spreeuw is opgenomen kwam voor mij als een complete verrassing. Vanaf 1990 is De Spreeuw met meer dan 50% achteruitgegaan in Nederland. Deze tendens stelt zich niet alleen in Nederland maar ook in België moeten we hiervoor vrezen. Het verlies aan kwaliteitsvolle habitats is slechts één van de vele oorzaken. Zou het dan toch kunnen dat de Spreeuw, de schrik van onze fruitstreek, langzaam maar zeker een rariteit aan het worden is?

7. Elk jaar is er omstreeks het einde van de maand Februari een leerrijke Vlaamse Ornithologische Studiedag in de universiteit van Antwerpen, Drie Eikencampus, Wilrijk. Dit jaar was de studiedag op 22 Februari 2014. Er was een speciale lezing over de trektocht van de Grauwe Kiekendief, een zeldzame roofvogel, van Nederland naar Afrika. Via GPS-zenders weten we nu dat het volledige Sahelgebied in Afrika als het uiteindelijk favoriete wintergebied, door deze vogel uitgekozen wordt. Dit impliceert dan ook, dat er in al deze Afrikaanse landen rondom de Sahel vele, en juiste beschermings- en hulpmaatregelen voor onze Grauwe Kiekendief dienen genomen te worden. Vogelbescherming is dus een internationale zaak geworden!
8. In dec. 2013 waren de eerste tellingen van het aantal Grauwe Gorzen in onze fruitstreek eerder aan de lage kant, maar in januari, en februari 2014 normaliseerde zich de toestand volledig. De uitgebreide tellingen op 2 februari 2014 vertoonde een totaal van 447 Grauwe Gorzen, wat zeker niet slecht is. Het gros van deze aantallen Gorzen, situeerde zich op een 5-tal locaties in Droog-Haspengouw. De Grauwe Gors is een eerder onopvallende akkervogeltje, met een venkleed als een grote, dikke huismus. Dit akkervogeltje is met uitsterven bedreigd, en wordt in vogelminnend Vlaanderen, door allerlei maatregelen speciaal beschermd. De tellingen die elk jaar plaatsvinden in onze akkers moeten een bevestiging geven van de vele inspanningen. Tellingen gebeuren er ook op de akkers van Vlaams Brabant. Voor een totaal overzicht is het nog te vroeg. Eens de totale aantallen bekend zijn zullen wij hierover rapporteren.
9. Op zondag 2 en 9 maart was het weer zomers in onze fruitstreek, met onvoorstelbare temperaturen van 15 tot 19°C. De aarde geraakt dan vlug opgewarmd, met als gevolg veel thermiek in de lucht. Vele honderden, op thermiek ronddraaiende Kraanvogels, profiteerden van deze dagen, om de vele broedplaatsen, in het Noord-Oosten van Europa op te zoeken. Vele mensen en waarnemers hebben dit jaarlijks terugkerend prachtig spektakel kunnen waarnemen met het blote oog, en de verrekijker!

Zieke hommels

De parasiet en het virus die honingbijen verzwakken, verspreiden zich ondertussen ook bij wilde hommels.

Twee ziekten die sinds circa twintig jaar Europese honingbijen verzwakken, hebben ook wilde hommels besmet. Dat blijkt uit veldonderzoek in Groot-Brittannië. In verschillende Europese landen,

waaronder België, zijn hommels en wilde bijen de afgelopen eeuw achteruitgegaan. Dat wordt aan verscheidene oorzaken toegeschreven, zoals bestrijdingsmiddelen, verlies van natuur met bloeiende planten, en verlies van nestgelegenheid. Sinds twintig jaar is er ook onder honingbijen van imkers meer sterfte. Deze bijen kampen met dezelfde problemen als wilde insecten, bovendien zijn ze vaker dan vroeger besmet met bijenziekten. Die bijenziekten zijn een extra bedreiging voor de wilde insecten, concludeert een Brits onderzoeksteam in *Nature*. Ze verzamelden in 26 Britse velden honingbijen en wilde hommels, en testten ze op twee ziekteverwekkers.

De belangrijkste is een virus dat misvormde vleugels bij bijen en hommels veroorzaakt, en ze verzwakt. Het zogeheten DW-virus (*deformed wing virus*) is niet nieuw in Europa, maar is agressiever geworden na de komst van de varroamijt in de jaren 1980. De mijt verzwakt het broed van bijen. De onderzoekers zochten ook naar de geïntroduceerde parasiet *Nosema ceranae*. Die besmet veel bijenvolken, maar doodt ze in West-Europa niet.

Niet alleen honingbijen bleken met DW-virus besmet (32 procent), maar ook wilde hommels (4 procent). Met *Nosema* was 7 procent van de hommels en bijen besmet. Aan het DNA van de ziekteverwekkers was te zien dat honingbijen en hommels de ziektes op elkaar overbrachten. 'Een heel goede studie', oordeelt de Wageningse bijenonderzoeker Sjef van der Steen. 'Het is een extra waarschuwing voor imkers om varroamijt te bestrijden.' Hoezeer de ziektes bijdragen

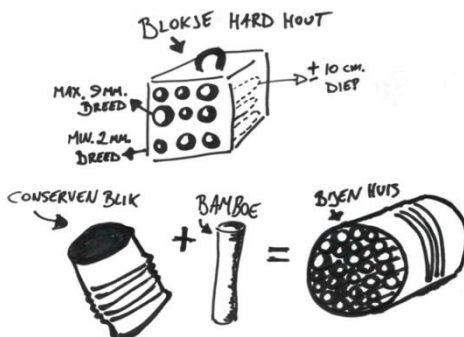
aan de neergang van wilde hommels, is niet bekend. En of hommels langs onze kant van het Kanaal ook besmet zijn, is niet onderzocht.

© NRC Handelsblad – De Standaard 17 maart 2014

Bouw jij mee voor de bij (en de hommel)?

Zorg voor bijvriendelijke bloemen en planten in je tuin! Bijen (en hommels) hebben van het vroege voorjaar tot en met het najaar voedsel nodig. Plant of zaai dus bijvriendelijke bloemen en planten die op verschillende tijdstippen bloeien. Kies eerder voor oorspronkelijke soorten dan voor gekweekte sieroorten. Houd bij je keuze ook rekening met de natuurlijke standplaats van de planten: bodem en vochtigheid, voorkeur voor zon of schaduw. Deze planten blinken uit in het aantrekken van bijen

- op droge grond
 - beemdkruid
 - vetkruidsoorten zoals hemelsleutel en muurpeper
 - anijsplant
 - bergamotplant
 - kattenkruid
- op vochtige grond
 - koninginnenkruid
 - grote kattenstaart
 - herfstaster
 - blauwe knoop
 - zilverkaars

Bouw een bijenhuis of hotel: Meer info vind je hier:
www.natuurpunt.be/bouwmeevoordebij

Lente in Overbroek

13°C in Overbroek met echt lente gevoel. Naast het speenkruid, lieten de bloemen van de wilde narcis, het maarts viooltje, de sleutelbloem, de maagdenpalm en de paardenbloem zich zien. Op de mooie helling stond zelfs de sleedoorn al in bloei. En dat het buiten goed was bewezen de tientallen wandelaars, de 'zotte' konijnen, de popelend zingende heggemus en de knipoog van de groene specht.

Diederik De Leersnyder

Foto's: Zoete kers, Speenkruid, Sleutelbloem, Maagdenpalm, Sneeuwkllokje

Palmoliekoorts – Stoppen met persen?

Palmolie is overal. Smeer je 's ochtends choco op je boterham, dan zit daar bijna zeker palmolie in. Heb je liever een croissant? Ja, ook dan is de kans groot dat je palmolie aan het eten bent. De boter in croissants is de laatste jaren vervangen door palmolie. Net zoals in bijna alle koekjes. Verder wordt palmolie gebruikt in margarines, frituurolie, chips, sauzen, enzovoort. Je ziet, palmolie is overal. Maar wat is palmolie nu juist? Palmolie wordt geperst uit het vruchtvlees van de rode vruchten van de oliepalm. Deze palmsoort wordt voornamelijk in Azië geteeld. Maar ook in andere regio's in de tropen worden oliepalmen aangeplant. Uit de pit van de palmvrucht wordt er palmpitolie geperst. Deze olie is zeer geschikt in cosmetica, zepen en wasmiddel.

Waarom is deze olie tegenwoordig zo populair? Op de eerste plaats komt uiteraard het financiële plaatje. Palmvruchten kunnen heel goedkoop geteeld worden. Daarenboven heeft palmolie veel goede eigenschappen. Onbewerkt heeft de olie

al een half-vaste textuur, de olie is zeer goed bestand tegen hoge temperaturen en kan goed gewaard worden. Geen wonder dus dat de voedingsindustrie op deze oliebron gesprongen is. Maar palmolie is net als boter ook rijk aan verzadigde vetten en dus slecht voor onze gezondheid. En dit is jammer genoeg niet de enige keerzijde van de medaille. Om aan de vraag van de voedingsindustrie te voldoen, worden in Azië miljoenen hectaren tropisch bos gerooid voor de palmplantages. Zo gaat er enorm veel biodiversiteit verloren. Het ontbossen gebeurt meestal door het aansteken van grote branden, waardoor er veel CO₂ de lucht in gaat. Bovendien staan de bossen vaak op natte veengronden, die na de ontbossing ontwaterd worden. Hierdoor gaat het veen ontbinden met nog meer CO₂-uitstoot tot gevolg. Ondanks de bescherming die vele tropische bossen genieten, worden ze steeds verder gerooid.

We kunnen dit allemaal kort samenvatten: Er zijn veel nadelen aan deze teelt verbonden. Maar is het alleen maar kommer en kwel? Neen. Als we de palmolieteelt vergelijken met andere olieteelten zoals soja, zonnebloemen en koolzaad, dan valt meteen op dat oliepalmen veel productiever zijn. Om één ton olie te produceren, heb je 22 hectare

soja nodig, 2 hectare zonnebloemen, 1,5 hectare koolzaad en maar 0,26 hectare oliepalmen! Je hebt dus veel minder landbouwgrond nodig voor dezelfde hoeveelheid olie. Bovendien blijven oliepalmen ongeveer 25 jaar staan, waardoor ze een aantal ecologische functies kunnen uitoefenen. Landbouwgrond met koolzaad of

soja worden elk jaar omgeploegd. De teelt van oliepalmen heeft dus ook ecologische voordelen.

Helt de balans vergeleken met andere teelten dan eerder naar de positieve kant over, of eerder naar de negatieve kant? Dat is moeilijk te voorspellen. Eén ding is zeker: er moet een eind worden gemaakt aan de ongebreidelde expansiedrang van de oliemaatschappijen. Hetzelfde geldt voor het aansteken van de enorme bosbranden. Milieuorganisaties hebben een duurzaamheidscertificaat opgericht voor duurzaam geproduceerde palmolie (net als FSC voor duurzaam hout). Dit certificaat komt echter niet van de grond omdat de boeren niet meer verdienen aan de gecertificeerde olie, terwijl aan de productie wel een meerkost verbonden is. Een tweede struikelblok voor het certificaat is de veel te beperkte vraag naar gecertificeerde olie. Het Westen wil niet meer betalen voor duurzame producten. Als onze oproep om de ontbossingen te stoppen in dovemansoren blijft vallen, zullen we moeten reageren met ons eet- en koopgedrag. Het volstaat dus niet om enkel verontwaardigd te zijn over ontbossingen die in de tropen gebeuren. Kies voor duurzaam voedsel, kies voor duurzame producten, kies voor het milieu. Alleen kunnen we niets veranderen, maar samen maken we het verschil.

Koenraad Van Meerbeek

Bron: De Standaard, wmfkoepel.be, myblackhair.nl

De Tour van Gelinden

Met dank aan de opwarming van het klimaat kon een groep van meer dan dertig wandelaars op 2 maart genieten van een zonnige wandeling rond Gelinden. Diederik had zich behoorlijk goed geïnformeerd om ons langsheen verharde en andere wegen te begeleiden. Je moet je trouwens niet ver van dit landelijke centrum verwijderen om vele interessante dingen te zien.

Reeds in de naam van de straten wordt veel geschiedenis verteld. Zo loopt de Overbroekstraat over de Herk op de plaats waar vroeger een goedkope (lees: zonder tolheffing) doorwaadbare plaats was. Barettenstraat, Het Kruis, Wingerd ... allemaal historie. Af en toe konden we in de verte, aan de

andere kant van de vallei, natuurgebied Overbroek zien liggen, met wit bloeiende sleedoorn op de bovenrand van de helling.

Het mooie gebiedje aan de Steenborn vertoonde reeds de gele bloempjes van speenkruid, opborrelend bronwater en reigerpootafdrukken in de poel. De Steenbornbeek met zijn massa's waterkers is een helder en klaterend fris watertje. Het moet wel gezegd dat op het diepste punt van het dorp redelijk wat wateroverlast mogelijk is, waardoor de gemeente Sint-Truiden zich in het verleden genoodzaakt zag om een aantal bouwplaatsen te vergoeden die de watertoets niet hadden doorstaan.

Op enkele hoge bermen zagen we de verse blaadjes van wilde marjolein (met de kenmerkende kruidige geur). De zeer rijke berm aan de Gelindenstraat zou wel beter beheerd moeten worden, namelijk nádat de wilde planten zaad hebben gemaakt.

De Hoolstraat, die terug voert naar Gelindendorp, is een mooie holle weg die gelukkig nog geen asfalt of beton heeft gezien! Ook hier stond een sleedoorn prachtig in bloei.

In het Natuur.huis was bij terugkomst nog iets te drinken, want iedere eerste zondag van de maand is er namiddagpermanentie. Men zegge het voort !

Annemie Verheyden (Foto: André Gaens)

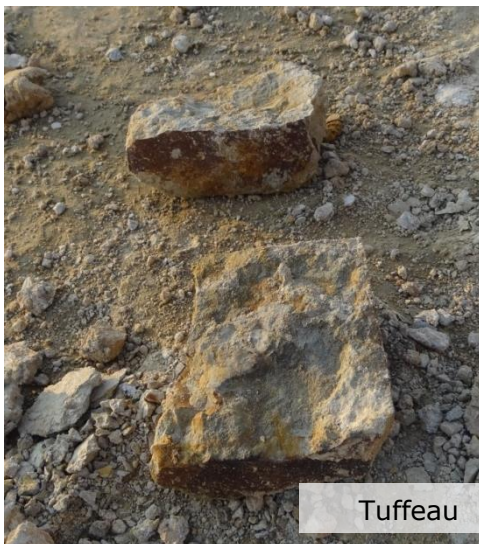
Versteend hout van Stayen

Eind juli en begin augustus 2013 (6 augustus 2013) werd er versteend hout in de bouwput van de ondergrondse parking van Stayen gevonden. De nogal sterke heuvel van Stayen keek vroeger vermoedelijk uit op een breed beekdal of zelfs op een groot moeras (westelijk); oostelijk bleef de heuvel zacht stijgen. De Molenbeek (ijs en water) schuurde de hele vallei uit. Onder de laag gele leem en de laag zand vinden we een iets meer kalkzandsteen. Nog iets dieper wordt de kleur donkerder bruin en groen. Het versteend hout bevindt zich hier op een diepte vanaf ongeveer 4 m. Tussen het versteend hout zijn

er kenmerken van fossiele turf gevonden; we kunnen vermoedelijk spreken van een oud moeras. Zouden de stukken hout dan behoren tot een soort moerascipres (*Glyptostrobus*)? De stukken hout liggen in één richting; windstoot of stevig zeestorm of het wegdrijven? Na het afsterven zijn ze bedolven geweest onder een soort zand. Ze zijn zeer langdurig blootgesteld aan verkiezelingsproces (silicificatie). Cel per cel is verkiezeld. Het hout valt uiteen in zijn groeiringen. De groeiringen houden elkaar hier in Stayen niet vast door de verkiezeling. Sommige stukken blijven heel. Je ziet zonder problemen dat het om boomstammen gaat. Geen te dikke; maar jonge bomen (diameter 30cm of iets groter). De vier meter hoge laag erboven bestaat grotendeels uit leem en lemig zand. Deze leemlaag is op een bepaalde plaats doorsneden met een kleine rolkeienlaag.

De laag waar de fossiele boomstronkjes in liggen is glauconiethoudend zand; groen en bruinrood zand. Om over na te denken: de laag onder de boomstronkjes is compleet verschillend: rozig bruin; zeer klein korrelig. Te onderzoeken. Nog om over na te denken: tussen het verkiezeld hout bevinden zich diepzwarte vuursteenknollen. Deze splijten veel gemakkelijker dan wat we gewoon zijn van silex. Ze geven dan ook scheermessscherpe delen. Waarom diepzwart? De kleur

kan te maken hebben met het niet blootgesteld zijn aan het licht. De verkiezelde boomstammen liggen met deze diepzwarte vuursteenknollen naast en onder elkaar. Soms zitten ze in elkaar. Zijn ze samen aangespoeld? Nog meer: hier liggen ook bruine knolvormige stenen (ook silex?) Enkele meters verder vind ik ook Tuffeau en Mergel, vooral in de putten die klaar gemaakt worden voor de steunpalen.

Op 7 augustus hebben de graafmachines reeds veel van de kaart geveegd. Er gaat geheid worden. Alles wordt

onherroepelijk weggegraven en onder beton gelegd. Opmerkelijk zijn de kleuren (zie foto's). De bleke witgrijze schilfers en stukken van onze bomen maken deel uit van een grondlaag die deels grijsblauwgroen is en deels knalgeeloranje. Vlak tegen (of in) de boomresten zitten donkerzwarte quasisilexknollen die met scherpe randen openbarsten. Misschien rust deze laag op een lichtgrijze onderlaag (daar moeten we nog stalen van nemen als het kan). Hieronder volgt een uitleg voor de opbouw van de verschillende lagen die we in de bouwput gevonden hebben.

Even ons geheugen oprissen:

- Silex of vuursteen kan voorkomen in krijt en in Kalksteen (bizar in Stayen bij zandsteen en glauconiet (donkergroenkleurige grond)). Silex ontstond in het Laat Krijt.
- Heb ook een laagje Tuffeau gevonden.
- Bruine silex
- Even het geheugen oprissen: Silex wordt gevormd door de miljoenen jaren heen door concentratie van kiezelskeletten van kiezelwieren/sponsnaalden. Concentratie/druk/aanwezigheid van kiezelwieren(zeeën), gebonden water.
- Silex of vuursteen is een hard gesteente en splijt in delen met zeer scherpe randen. Silex werd in de prehistorie gebruikt als eenvoudig werktuig. Bouwsteen, knots, pijlpunten, vooral messen, huid (leersnijden 😊 en bewerken), vuur maken. (in het Engels Flintstone

= dunne scherpe steen = mes. Denk je ook nog aan de Flintstones, Jabedabedoe? Vuursteen is het staal van de prehistorie. Maar hier geen voorwerpen gevonden (ligt onder min. 4 meter leem en zandleem / is van een andere orde: miljoenen jaren ouder).

- De vuursteen in ons land werd vermoedelijk gevormd in de Krijtperiode: 145 tot 66 milj jaar geleden.
- Silex is in pure vorm doorzichtig, maar allerlei elementen veranderen de kleur. Veelvoorkomend is grijs (zie vuurstenen in gebouwen). Rood en groen zijn een gevolg van ijzeroxides. Glauconiet??? Zwart is niet abnormaal, maar wij zijn het niet gewoon. Nu nog zoeken waarom wordt silex zwart.
- De vuursteen heeft knolvormen en solitaire bolvormen doordat ze gevormd werden in graafgangen van indertijd levende kreeften en andere zeebodemdieren. Hier verhardden ze door de eeuwen heen.
- Onze gevonden silex is zwart vanbinnen en rood tot grijs vanbuiten. Noem dit laatste de cortex.
- Voorlopig geen ingesloten fossielen gevonden.
- Ouderdom: dus tussen zeeëgeltijd en diatomeeren/kiezelwierentijd, maar er stonden ook al bomen...

De nauwe vermenging van de bruine silex en de versteende boomstammen:

- Zou wel eens kunnen omdat ze bijna uit hetzelfde oermateriaal zijn ontstaan: diatomeeën/kiezelzuren.
- De boomstammen stonden aan land de kiezelskeletten in de zee. Heeft de zee de bomen overspoel (tsunami/storm/...) en is er later alles bedolven onder de bovenste lagen?

Michiel Duser meldt achteraf op de Liconadag dat het fossiel hout vermoedelijk zal aangespoeld zijn vanuit de plaats nu ter hoogte van Montenaken en omgeving (bronnen van de Molenbeek). Basis Quartair op tufsteen van Lincent (Tuffeau); drijfhout geremanieerd uit continentaal Landenian. (Geremanieerd wil zeggen: weg gespoeld zijn

uit oorspronkelijke geologische laag en hier in Stayen bij elkaar gespoeld terecht gekomen zijn in andere (jongere) afzettingen.

Het fossiele hout is gedateerd op 70 tot 55 milj jaar oud. De stukken worden bewaard in het oud Seminarie en in het Bezoekerscentrum Mergels van Gelinden in Overbroek. Iedereen is welkom op elke eerste zondag van de maand en natuurlijk op de Mergeldag 1 mei. We wachten vol spanning nu op een grondiger rapport van Michiel Duser.

Diederik

(Met dank aan Jo Vanmechelen, Mark Duser en het Dept Geologie Aardwetenschappen KU Leuven)

Het leven van onze Gierzwaluwen, boeiend maar helaas onbekend!

Als voorbereiding op onze toekomstige gierzwaluwwandeling van zondag 6 juli 2014 in de binnenstad van Sint-Truiden, organiseerde Aulenteer op vrijdag 31-01-2014, een leerrijke, gezellige studiedag in het Natuurhuis te Gelinden. Er waren een 25-tal enthousiaste vogel- en natuurliefhebbers aanwezig. De sprekers Louis-Phillipe Arnhem en London Kearsley, kenners bij uitstek van de leef-, woon- en trekgewoonten van onze gierzwaluwen, konden de

aanwezigen, twee-en-een-half uur lang boeien met de jongste ornithologische wetenswaardigheden. De Gierzwaluw (*Apus apus*) is geen mooie vogel, maar wel een ongelooflijk vliegfenomeen! Zijn klein tenger lichaamje met lange sikkelvormige, beweegbare, krachtige vleugels doen de duikvluchtsnelheden soms oplopen tot 120km per uur! In Europa kennen we

enkele andere gierzwaluwsoorten zoals: de Vale Gierzwaluw (*Apus pallidus*), de Alpengierzwaluw (*Apus melba*), de Madeiragierzwaluw (*Apus unicolor*), de Kaffergierzwaluw (*Apus caffer*), de Huisgierzwaluw (*Apus affinis*). In Amerika zijn er dan weer andere, gierzwaluwsoorten zoals: de Schoorsteengierzwaluw, de Zwarte Gierzwaluw en de Amerikaanse Palmgierzwaluw. Voor de huisvesting van de Schoorsteengierzwaluw bouwen de Amerikanen soms kunstmatige, stenen schoorstenen in hun tuinen! In Azië, Indië en Australië zijn de Salangaangierzwaluwen dan weer overbekend. Deze laatsten leven in grote, hoge grotten, en maken een nest, heel hoog in het dak van de grot, uitsluitend met hun eigen speeksel! De nesten van deze salanganen worden gebruikt om vogelnestensoep te maken, een dure delicatessen! Onze eigen Gierzwaluw heeft kleine, toch krachtige pootjes met vlijmscherpe nagels. Deze vogel is duidelijk niet gemaakt om te lopen, maar wel om een leven lang dag en nacht te vliegen. En dat moet dan ook voor de jongere, niet-broedende juveniele vogels ('de

Zie-Ziegroep'), letterlijk genomen worden. Vliegen, slapen, dagelijks duizenden insecten zoeken en vergaren, paren en tenslotte de jaarlijkse trektocht (+/- 7000km) heen en weer naar het midden en/of het zuiden van Afrika, dat alles gebeurt uitsluitend in de lucht!

De oudere, broedrijpe gierzwaluwen ('de Wie-Wiegroep') komen bij aankomst in onze streken, wel een korte tijd naar beneden, om na paring in het nest, 2 of 3 eieren te leggen. Het ganse voortplantingsprogramma is kort en duurt in principe zo 'n 100 dagen (van +/- half april tot begin augustus). Na gemiddeld 20 dagen broeden, worden de jongen geboren die onvoorstelbaar snel groeien op het voedsel dat de ouders aandragen: miljoenen vliegende insecten! Bij heel slecht en koud weer komen de jonge gierzwaluwvogeltjes in het nest in een soort lethargische toestand (= schijndood). Door also enkele dagen over te schakelen op een

zeer laag energieverbruik, overleven vele jonge gierzwaluwen deze moeilijke periode. Als het in de lente en in de zomer echter een lange periode, koud en nat blijft (bv. zoals in 2012 en 2013) en er onvoldoende insecten zijn, wordt de populatie in aantal sterk verminderd. Tezamen met die andere rampzalige, hedendaagse negatieve factoren zoals: de verstoring en afsluiting van bestaande invliegopeningen aan oude gerenoveerde stenen gebouwen en monumenten, wordt de huidige populatie gierzwaluwen op dit ogenblik gehalveerd tot gedecimeerd. Het wordt dus hoogtijd dat we eens een normale, zachte zomer krijgen en de gierzwaluw op zijn broedlocaties extra hulp bieden.

Natuurpunt-Aulenteer zal in de toekomst, door het bijplaatsen van kunstmatige gierzwaluwnestkasten, plaatselijke broedkolonies in Sint-Truiden en omstreken trachten te ondersteunen. Tijdens onze zomerwandeling van zondag 6 juli 2014, bezoeken we o. a reeds een 9-tal aangebrachte nestkasten en vertellen we jullie nog veel meer wetenswaardigheden. Zorg dus dat je erbij bent, want de vogelwereld is uitermate boeiend!

(tekst: Richard Vandergeten ; foto's: Jos Bollen,)

Natuurweetjes

1. Zitten we in Sint-Truiden met een cyanidegaskamer? De voormalige gasfabriek langs de Gazometersstraat (nu bouwwerf) moet minstens tot 6 meter diep afgegraven worden. Dit omwille van de bodemverontreiniging. Er zitten ondermeer cyaniden, minerale oliën en koolwaterstoffen in de grond. Cyaniden zijn uiterst giftig door hun snelle dodelijke werking.
2. Hoe komt deze cyanideverontreiniging in die bodem terecht kan je je afvragen. Nu, om gas (het stadsgas) te maken uit steenkool diende deze steenkool verbrand te worden en hierbij komt het gas met o.a. cyaniden vrij. Om de giftige cyaniden (waterstofcyanide wordt ook blauwzuurgas, of kaliumcyanide wordt ook wel cyaankali genoemd) uit het gas te halen moest dit gas nog eerst gefilterd worden op ijzerhoudende grond (genaamd ijzeraarde). Per ton steenkool kwam er gemiddeld 6 kg aan cyaanverbindingen vrij. Eens deze filters vol waren, werd dit gestort of gestockeerd op de terreinen om later af te voeren. Nu zal de verontreinigde grond dus weggegraven moeten worden. Neen, als alles schoontjes wordt afgegraven en naar een verwerkingsinstallatie gaat, is het dus geen gaskamer.
3. Is het waar dat er in sleedoornpruimpjes ook cyanide zit? Heb je al eens in een sleedoornvrucht (de pruim of slee) gebeten vóór dat het gevroren heeft? Je denkt dat het sappig en zoet zal zijn; Nee dus het is bitter en wrang. Een "bekketrekker". Na een nachtvorst is deze vrucht wel 'te pruimen'. (goed hé: te pruimen). Het vriezen neemt de wrangheid weg. Echter niet de cyaniden: Heb je de amandelgeur in de bloemen of in de pit geroken? Dat geeft aan dat er cyaniden in de plant zit. Het zit bij sleedoorn in de bloem, schors, blad en de pit (steen). Maar gelukkig in een gebonden vorm zodat we er weinig van voelen. Wees dus niet bang: er zit heel weinig cyanide in en in deze lage concentratie is dit product zelf zeer nuttig. Het geeft je

fitheid. Maar begin nu niet alle sleedoornpitten op te eten want dan wordt je helemaal niet meer fit maar 'deep cool'.

4. Tijdens dit schrijven op 3 maart van dit jaar staan uitzonderlijk alle sleedoornstruiken reeds in bloei. Sleedoorn is ook een ideale plant voor de kleine tuinvogels, ze kunnen zich hier in wegsteken voor de roofdieren zoals de sperwer. Deze durft hier niet in wegens de gevaarlijke doornen. Om af te sluiten hier een recept voor een sleedoornjeneverke:

- a. Neem een kilo sleedoornpruimpjes, doe ze in de diepvriezer.
- b. Neem 300 g suiker, 300 ml water en 330 ml jenever.
- c. Was de vruchten, prik ze, los de suiker op in het warm water en giet alles samen in bokalen. Je kan ook per bokaal een speciale smaak toevoegen; bijvoorbeeld noten, een kaneelstokje of honing. Plaats de bokalen in een plaats met kamertemperatuur. Meng regelmatig en doe de pruimen na maximum enkele maanden uit de bokaal. Prosit.

5. Een tweetal van de nieuwe gevonden paddenstoelensoorten in Overbroek: Een zeer grote zeldzaamheid: Gliophorus Reginae: nog nooit gevonden in Vlaanderen (voorstel van Nederlandse naam: Koninginnezwammetje) En Dermolona bellarium: eenmaal ooit gevonden in Moelingen (voorstel Nederlandse naam: akkerbarsthoed. Naast de zeldzame planten en insecten. Op de Likonadag werd Overbroek en Stayen regelmatig in de kijker gezet. Vooral voor Overbroek is dit een complimentje aan alle noeste werkers, zowel de Natuurliep ploeg als de AulenteerNP vrijwilligers.

6. Ook de vondst van de 'eerste heide' sinds jaren in Runkelen Op d'Heide is spectaculair en het gele knotszwammetje natuurlijk (zie foto's).

7. In Runkelen naast de parking van Heidemeeren vijvers werd illegaal veel grond gestort. Door snelle actie van de schepen Stippelmans werden deze illegale actie stopgezet en moet alles weer netjes opgeruimd en afgevoerd worden. Goed zo.
8. de tumuli in Gingelom zijn allemaal onthoofd: de bomen die ook hun waarde hebben zijn omgezaagd. Om de zeldzame planten die aan de zuidkant staan meer 'licht en lucht' te geven. Door gemeente Gingelom op voorstel van Regionaal Landschap en Heemkunde Gingelom. Maar we blijven erbij dit is een gemiste kans om die twee of drie dingen naast elkaar op dezelfde heuvel te laten leven. Boom neemt geen licht weg op de zuidkant waar de andere plant ook kan leven en de (h)erkenning in het landschap van de tumuli behouden. Ook de eenzame vogel in de buurt heeft er weer een stokplaats minder.
9. de grasbufferstroken om het afstromende water in de velden tijdens onweders tegen te houden zouden we beter mogen beheren. Een maaibeheer na bloem en uitvliegen van de grondbroeders is een must. We vragen dat alle officiële "natuur"-instanties eens de koppen bij elkaar steekt. Of ... de grondbroeders (patrijs, grauwe gors, ...) laten hun kop hangen voorgoed.
10. de verlichting op de Truiense monumenten (zoals het stadhuis) valt goed in de smaak. Wijzelf vinden dat het inderdaad een goeie zet i.: veel energiebesparend, helder, kunstig. De verlichting had enkel in omgekeerde richting moeten staan: de lampen en dus het licht moeten van boven naar beneden gericht worden. Nu heb je een bijkomende lichtvervuiling. Minder als vroeger wel, maar een gemiste kans om te verbeteren.
11. De Engelbamp wordt niet afgesloten voor doorgaand verkeer ook niet voor snelheidsduivels of op de vuistgaande natuurraters. Er komen wel verkeerskussens en wat slalombochtjes, maar niet om overal max 50 km/u af te dwingen. We raden je dus af om nog met de auto, maar nu ook met de fiets of te voet de Engelbamp nog te gebruiken. We zijn niet mee verantwoordelijk. De wandelroute Nieuwenhoven zal dus toch beter verlegd worden en het fietsroutenetwerk krijgt ook een gemiste kans. Aan de

straffeloosheid van enkele cowboys in Nieuwerkerken en Sint-Truiden werd niets gedaan, nu ook niet.

12. Stad ST heeft de subsidies voor de aankoop van pelletkachels afgeschaft. De subsidies zijn overbodig geworden; Goeie zaak: de meeste pelletkachels 'werken' slecht en geven veel fijn stof. Tweedes: het hout komt bijna altijd van duizenden kilometers ver. Wat een zware negatieve ecologische voetafdruk. En worden er wel genoeg bomen terug aangeplant? Daarentegen de subsidies voor de warmtepompen. Bestaat die nog?
13. Stad ST heeft ook de subsidies voor de particulieren die toelaten dat zwaluwen bij hun thuis huisvesten afgeschaft. Dat is dus niet kunnen. De zwaluwnesten beschermen is toch een heel goede zaak. We snappen echt niet wat het probleem is want de kost van deze subsidie lag laag. Misschien de administratie daarrond wel, maar daar wringt het schoentje weer. Minimaliseer die; zet vrijwilligers (Milieuraad-leden?) hiervoor aan het werk door de controles door hen te laten uitvoeren.
14. Vermijd dierenleed en het uitmoorden van klein tuinvogels door je kat of kater te laten steriliseren. Je krijgt er nu zelfs een kortingsbon voor om de kosten van de dierenarts weg te nemen. De stad ST wil de zwervkatten- en je huiskatten-populaties op een diervriendelijke en effectieve manier beheersbaar maken. Dat is een goeie zaak.
15. De Volmolenweg is door stad ST afgesloten voor het autoverkeer: Dit is een heel goede zaak voor natuur en mobiliteit. Het autoverkeer zorgde regelmatig voor conflicten. De verkeersveiligheid voor fietser en wandelaar wordt vergroot en het slukstorten zal ook afnemen. Controles blijven nodig.

Diederik

Sentier des Pauvres?

Door het opgeven aan databanken van welke vogels/planten worden waar gevonden, komen we bij de onderzoekers van Aulenteer terecht bij de uitstervende soort 'grouwe gors'. Deze vogel werd tot twee jaar gelden in min of meer kleine aantallen nog gezien: 200 à 500 in Haspengouw. In het voorbije jaar (weinig akkerzaad-beheersovereenkomsten meer) zakte dit tot een absoluut minimum. Zondag 2 februari 2014 zagen we tijdens onze speciale geleide natuur- en cultuurwandeling "Rue des pauvres" ter plekke nog enkele (20) grouwe gorzen. We noemen al enkele jaren deze akkervogels: De stakkers van de akkers, de helden van de velden, want ze zijn de laatste der Mohikanen. Zullen ze het overleven. Er is geen eten meer voor hen. De arme stakkers. Het pad van die andere 'armen' viel en valt nog steeds samen. Maar waarom heet die weg le Sentier des pauvres? We zouden dit raadsel oplossen. Hier volgt een woordverklaring voor: Le sentier des pauvres, terre à la piedsente des pauvres, Pâzê dè Pôves, armenpad, pad voor de armen.

Geografisch: De 'Sentier des pauvres' is kleine aarden weg die tussen Oleye en Opheers ligt (en nu ook omgebogen richting Batsheers).

Geschiedkundige verklaring: Het was de verbinding die Oleye verbond met de percelen die eigendom waren en misschien nog enkele zijn van het OCMW (COO) van Oleye nu deelgemeente van Waremmes (Borgworm). Tijdens de oorlogsjaren werden verschillende van deze percelen ingericht voor de arme mensen. De opbrengst verdeelde het OCMW onder de armen. Langs deze "sentier des pauvres" lagen dus de velden van de parochiale / gemeentelijke armentafel en liggen dus wellicht ook nu nog velden van het huidige OCMW van Waremmes, die door hen verpacht worden en met deze opbrengsten wordt de dienstverlening van het OCMW deels gefinancierd. Identiek heten de hoog gelegen velden, links van de weg, ter hoogte van Vrijheers "Den armen Berg". Je vindt dergelijke benamingen bijna in elke gemeente, verwijzend naar de landerijen van de vroegere armentafels, voorlopers van de huidige OCMW's.

Deze sentier des pauvres werd eveneens 'chemin du Saint sacrement' genoemd. De betrokken "arme boeren" trokken te voet door het veld om zo gauw mogelijk de grote steenweg Sint-Truiden - Luik te bereiken. Hier kwamen publieke transporten (kar, tram, ...) voorbij waar zij gratis van konden gebruik maken. De grote steenweg is de 18de eeuwse toenmalige snelweg Sint-Truiden - Luik. Het is de zijstraat

die loopt tussen de Rue de Saint-Trond van Oleye naar Batsheers en de Rue Nationale (N784) die via Opheers naar Heers loopt.

Misschien was de sentier ook een vluchtweg om niet via de grote steenweg (de weg met het tolhuis van Gelinden (nu bij de ingang van Bokrijk) te moeten. Er liep een weg inderdaad parallel met de grote steenweg, nl van Opheers, Batsheers, over Marsnil en Overbroek, Gelinden, Engelmanshoven Aalst en Brustem (het Brugsken over de Melsterbeek) tot in Sint-Truiden. Maar de uitleg over de OCMW-armen schikt beter. De Rue du Saint-Trond was ook zomaar geen wegske. Misschien langs een Romeins diverticulum (een secundaire verbindingsweg). Deze weg vertrekt aan de kapel Macar (1816) in Oleye en liep naar de kapel in Opheers. De kapel in Oleye bestaat niet meer. De kapel was eigendom van de familie Pire. Deze kapel stond in

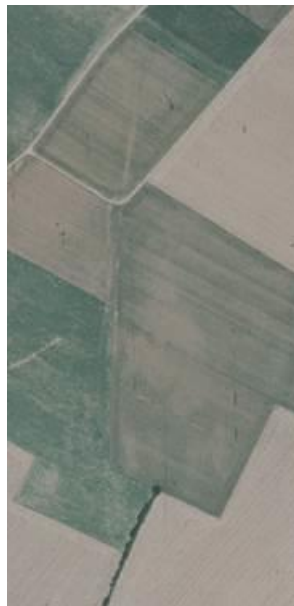
de huidige weg die van Oleye naar het kerkhof loopt (Rue du Saint-Trond), met aan elke kant de mogelijkheid om met paard en kar langs te rijden.

Zie naar de kaarten in bijlage:

Let op de schrijfwijze van Oleye, nl Oulie in Fricx (en ook HeerTs!), Oley op Ferraris (zonder tumulus!) en nu Liek in het Nederlands; Basheers (Neder- en geen Bats). De kaart van Fricx dateert van ergens tussen de jaren 1706 en 1712. De kaart van Ferraris dateert van ergens tussen 1771 en 1778. De kaart van Vandermaelen dateert van tussen 1846 en 1854. Nu stopt de Sentier des pauvres ergens in de velden omdat de ruilverkaveling (aan Vlaamse zijde) de helft van de weg heeft doen verdwijnen, maar op de luchtfoto's van jaren zeventig zie je nog duidelijk de sporen van een volledige Sentier des pauvres tot in Opheers.

De buren aan de Route National hebben nu geen idee meer waar en wat de "sentier des pauvres" is. Volgens hun noemt de weg of de plaats "Aux deux arbres". Waarom? Omdat er lang twee dikke (eiken?) gestaan hebben op de sentier des pauvres, juist op de grens met Vlaanderen. Als je een geografische kaart neemt merk zelf dat de plaats "Les Trois Arbres" noemt. Wie weet op te zoeken en te verklaren: twee of drie bomen, wanneer, welke bomen, ... Een ding staat vast die bomen hebben vroeger ons, den armentafel, de armen zelf, en misschien nog veel meer zoals de doortrekkende legers, de vluchtelingen, en nog vroeger de ... Stuur je info maar alvast op.

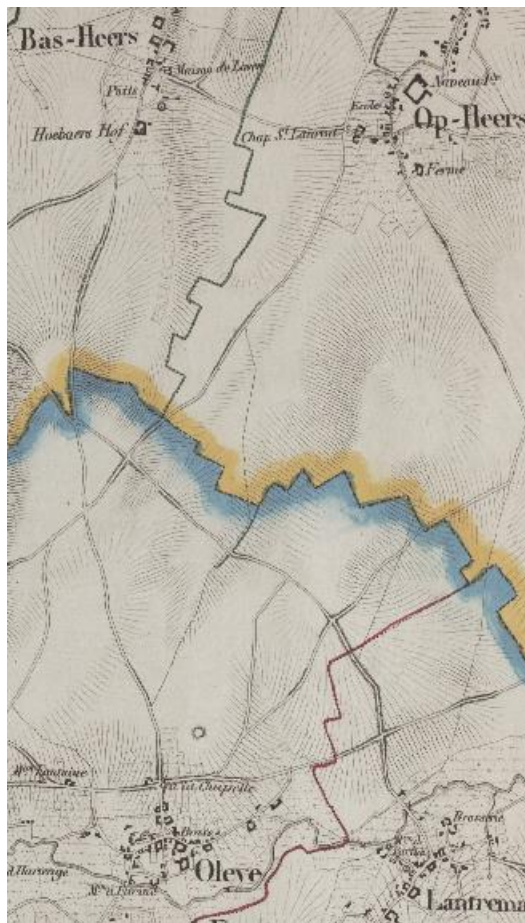
Diederik, februari 2014

Met dank aan alle medewerkers: Thierry Ghys, Charlie Claesen, Franz Aumann, Jo Vanmechelen, Michel Matheï, Nadine Stevens, Stadsarchief Sint-Truiden, de Geschied- en Oudheidkundige Kring Sint-Truiden, de Heemkundige Kring van Groot-Heers, Aulenteer.

-Interessante tekst uit Frankrijk ivm een gelijkaardig pad: Vers le début du XIVème siècle, ce chemin était parcouru par les miséreux qui venaient assister aux services religieux donnés au Couvent de la Part-Dieu. En récompense de leur assiduité, ils recevaient un bol de soupe et un morceau de pain.

-Het hefje "van Mechelen in Haspengouw" door Jo Vanmechelen.

-“Toponomie de la commune d’Oleye” door Hugo Van Marsenille, 1966

Vandermaelenkaart (1846 en 1854) met de Sentier des Pauvres.